

Edebiyat, Eğitim ve 'Duvarlar'

3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 5-7 Ekim tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirildi. Çocuk ve Gençlik kitabı yayıncılığının, yayıncılığının büyük edebiyat şemsiyesi altındaki yerine, duruşuna dikkat çeken sempozyum, gündeme yeni içerikler, görüşler ve yaklaşımlar kattı. Aşağıda sempozyumla ilgili bir değerlendirme bulacaksınız.

□ Mine SOYSAL

5 -7 Ekim tarihlerinde Ankara'da düzenlenen **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, çocuk ve gençlik edebiyatı ve günümüzde ulaştığı noktaya ilişkin önemli farkındalıklar sağladı. Yayıncılığın bu alanın büyük edebiyat şemsiyesi altındaki yerine, duruşuna dikkat çekerken, gündeme yeni içerikler, görüşler ve yaklaşımlar da kattı. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM) tarafından, Prof. Dr. Sedat Sever'in başkanlığında iki yıllık bir hazırlık sürecinin sonunda üç gün süren sempozyuma, sunulan çok sayıda bildirinin yanı sıra küçük okurları nitelikli kitaplarla buluşturan yayınevi stantları ve yazarların katıldığı imza günleri ve atölye çalışmaları canlılık kattı.

Sempozyuma üç gün boyunca büyük bir ekiple katılan, bütün oturumları izleyip notlar alan ve içerikler üzerinde sürekli tartışan **Günışığı** Kitaplığı adına kapanıştaki değerlendirme oturumu için kürsüye davet edildiğimde, sempozyumun belleğimde bıraktığı izler de, ağır sorumluluk duygusu da berraktı. Uzayan oturumların yarattığı gecikme ve yaklaşan uçak saatim nedeniyle, ne yazık ki, kapanış oturumundaki değerli akademisyenleri dinleyemeden, çok kısa bir konuşma yaparak hemen ayrılmak zorunda kaldım. Daha sonra, kısacık konuşmamın neden olduğu rahatsızlığı öğrendiğimde, sempozyumdan çıkarsamalarımın ne denli elzem ve yadsınamaz olduğunu tekrar tekrar anladım.

Sempozyumun açılış konuşmalarından birinde Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü Prof. Dr. Onur Bilge Kula, ülkemizde edebiyat kurumunda yeterince çalışmadığını, çağdaş akademisin çabalarının büyük edebiyat birikimimizi ve geleceğini henüz kucaklayacak düzeyde olmadığını, gerek kişisel uzmanlığıyla gerekse temsil ettiği kurumsal deneyimle ustaca dile getirdi. Üniversitelerin dil ve edebiyat bölümlerinin özellikle çağdaş edebiyat üzerinde derinlemesine uzmanlaşmadığı ülkemizde, çocuk ve gençlik edebiyatının da akademik anlamda gereğince çalışıldığını söylemek elbette olanaksız. Bu alana ilgi gösteren akademik yapılar dil ve edebiyat bölümleri değil; çoğunlukla ya Ankara Üniversitesi'ndeki gibi eğitim fakülteleri ya da İstanbul Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi gibi karşılaştırmalı edebiyat ve çeviri bölümleridir.

Yayınevinin en çok gereksinim duyduğu, üzerinde en çok çalıştığı; ölçütler, metin-biçim ilişkisi, çeviri kuramı, tarihsel benzeşim ve değişimler, çağdaş yönelimler, edebiyat-felsefe ilişkisi gibi temel noktalarda akademik desteğin yetersiz olması, işi nite-

likli edebiyat yayımlamak olan çocuk ve gençlik kitapları yayıncılarını da öbür edebiyat yayıncıları ile aynı açılardan etkiler. Edebiyat yayıncılığının yaşı yoktur. Nitelikli edebiyat yayıncılığı söz konusu olduğunda okurun yaşı, yalnızca dilsel ve görsel estetik açısından bazı farklılıkları biçimler. Yoksa edebiyat yayıncılığının temel meseleleri, kitabın okur kitlesine göre değişmez; hatta tersine, okurun yaşı küçüldükçe, yayıncılık faaliyeti de daha karmaşıklaşır, ağırlaşır ve daha fazla uzmanlık gerektirir. Kitabın yayımlanmasında, bu karmaşık ve ağır uzmanlık bayrağını editör taşır. Akademisi yeterince bedenlenmemiş ülkemizde, bir metnin edebiyat eseri olup olmadığını tanımlamak öncelikle yayıncılığın so-

debiyatının eğitim öğretimde çağdaş ve yaratıcı uygulamalarla daha çok kullanılması aciliyetine yoğunlaştırdı.

Çocuk ve gençlik edebiyatı yayıncılığı sunduğu kitaplar aracılığıyla, hem eğitim öğretimdeki çocuk ve genç nüfusun entelektüel gelişimini, hem de eğitimcinin entelektüel donanımını izleyen konumdadır. Yayıncılık cephesinden bakıldığında görünen o ki, eğitim dünyamız da edebiyat kuramımız gibi yoksunluklar içinde. Çağdaş yaklaşımların ve uygulamaların son derece kısıtlı serpiştiği bu önemli alan da, insan hakları ve özgürlükler gibi vazgeçilmezlerden, felsefeden ve bilimden yeterince nasi-bini alamıyor. Eğitim bilimin edebiyattan çok farklı öncelikleri, niyetleri, süreçleri ve gereksinimleri olduğu gerçeğinden hareketle, eğitimin birçok sanat dahıyla olması gerektiği gibi (hatta daha da çok) edebiyatla nasıl bir ilişkisi olması gerektiğine de kafa yormak zorundayız.

Aralık 2009'da toplanan 5. Ulusal Yayın Kongresi'nin* bulunmaktan onur duyduğum 4 numaralı Çocuk ve Gençlik Kitapları Komisyonu'nun aldığı devrim niteliğindeki kararların başında eğitimcinin eğitimi konusu vardı. Komisyon kararlarında, öğretmenlerin çocuk ve gençlik kitapları konusunda bilgilenmelerinin, çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatı hakkında yetkin bir donanıma sahip kılınmalarının acil önemi vurgulanmış, bu noktada MEB ile meslek içi eğitim programları oluşturulması için meslek örgütlerinin ve ilgili kurumların hızla işbirliğine girmeleri önerilmişti. Aradan geçen iki yılda MEB'in birkaç deneme dışında etkili bir çözüm arayışı olmadı. Buna karşın yayınevimiz, çağdaş ve nitelikli edebiyatın öğrenime yansımaları çok boyutlu sağlamak amacıyla **Günışığı** Kitaplığı Eğitimde Edebiyat Seminerleri'ni başlattı.

Nitelikli edebiyatının ayrışması, anlaşılması ve okullarımızda, kütüphanelerimizde yaratıcı uygulamalarla yaygın kullanımı için düzenlediğimiz seminerlere Türkiye'nin dört bir yanından gelen yüzlerce öğretmen ücretsiz katılıyor. Bu alanda bağımsız tek meslek içi eğitim programı olan seminerlerde öğretmenlere, çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatı, okuma kültürü, yaratıcı okuma uygulamaları, kitap seçimi, edebiyat ve felsefe ilişkisi, edebiyatın yaşama yansıyan etkileri gibi temel konularda gelişim sağlanıyor.

Oysa, kültür sanat yaşamı az gelişmiş derdli ülkemizde, bırakalım eğitim semineri düzenlemeyi, bir yayınevi, titizliğinin cezası gibi yükselen ağır maliyetlerin altında ezilerek yayımladığı kitaplardan güç bela kazandığıyla, kirasını, teliflerini, çalışanlarının maaşlarını bile zar zor öder. Bir yayınevinin böyle zorlu bir projeye cesaret edebilmesi için, öğretmenlerin edebiyat algılarının gelişmesine, günün birinde öğrencile-

rine edebiyat keyfi aktarabileceklerine, edebiyatın insan yaşamındaki büyüklüğüne inanmaktan ve dil sevgisinden başka hiçbir gücü yoktur. En başından beri sempozyuma da aynı inanç ve coşkuyla katıldık. Ülkenin koşullarına, dayatıklarına inat ederek nitelikli edebiyat üretmeyi seçmiş bir yayıncı olarak izlediğim her oturumda, edebiyatla eğitim arasındaki alışveriş için artık daha cesur tanımlamalar yapmamız gerektiğini; gelecekte edebiyat okuru olabilmelerini dilediğimiz çocuklarımıza bunu borçlu olduğumuzu düşündüm.

EĞİTİM VE EDEBİYAT

Edebiyatın sahipleri; yaratıcılar, yayıncılar, kuramsal düşünce ve son noktada dil ve okur, yani toplumdur. Eğitimcinin edebiyatın kullanıcısı, tüketicisi, taşıyıcısı olma ayrıcalığı, bir kitabı ya da yazarı, çevirmeni, edebiyat türünü ya da yayıncılık anlayışını kuramsal anlamda değerlendirmesine, okurla buluşma özgürlüğünü kısıtlayacak biçimde üzerinde söz sahibi olmasına ya da kişisel seçimlerini direktmesine neden olmaz, olmamalıdır. Görevi dışında gerçek anlamda edebiyat okuru olan, edebiyat türlerinin zorla sevimleyeceğini, tam tersine edebiyatın ancak kişisel uyanışlar ve buluşmalarla yaşama sızabileceğini deneyimlemiş öğretmenlerimizin sayısı hâlâ çok az. Gençleri edebiyata yaklaştıran çok önemli bir tür olan polisiye edebiyatın önemli bir eserini "içinde cinayet var!" savıyla 13 yaş üstü öğrencilerine yasaklayan eğitim anlayışıyla en saygın okullarda bile karşılaşılan ülkemizde, eğitimcinin gözünde edebiyatın hakkının verilmediği ortadadır.

Önümüzdeki yeni dönemde, eğitimin de edebiyatın da kendi meselelerini kararlilikla daha çok çalışmasını, bu apayrı iki alanın birbirleri için çok önemli olan karşılıklı sorumlulukları ve işbirliklerinin sağlıklı gelişmesi, işlemesi için aralarında, harcı uzmanlıklar, özgürlükler, bilimsel düşünce ve sanattan karılan sağlam ama geçirgen duvarlar örülerek öncelikle ayrışması gerektiğine inanıyorum. Sempozyumun kapanış oturumunda, kısa konuşmak zorunda kalınca yanlış unladığımı sonradan öğrendiğim düşüncem budur. Uzun yıllardır edebiyata ve edebiyatın eğitimde kullanımına büyük bir sorumlulukla emek veren, her zaman düşünce ve ifade özgürlüğünü savunan biri olarak, bu iki yaşamsal disiplinin buluşmasını, etkileşimini istemediğim gibi bir yanlış anlamayı ortadan kaldırmayı, anlaşılmayı, paylaşmayı ve gelişmeyi elbette çok önemsiyorum.

Ülkemizde hâlâ en desteklenmeyen, en önem verilmeyen zor işlerden biri, nitelikli kültür hizmeti üretmek ve geniş çapta sunmaktır. ÇOGEM'in düzenlediği **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, bu hizmeti eksiksiz sağlama çabasından ötürü özeldir. Hem çocuk ve gençlik edebiyatına sağladığı değerli emek, hem de düşündürdükleri için Prof. Dr. Sedat Sever ve Sempozyum Düzenleme Kurulu'na, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne, katkı veren bütün kurul ve kurumlara teşekkür borçluyuz. ■

* 5. Ulusal Yayın Kongresi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. www.ulusalyayinkongresi.gov.tr

Sempozyum, çocuk ve gençlik edebiyatı yayıncılığının özel uzmanlıklar gerektiren süreç, ölçütler ve işleyişleri olduğunu bir kez daha ortaya koyarak çok önemli bir gelecek vizyonu sağladı.

rumluluğudur. Elbette, nitelikli yayıncılığa ve edebiyat meselelerine düşünsel emek veren, en büyük eleştiri desteğini sağlayan edebiyat dergileriyle, her geçen gün artan bağımsız edebiyat-kitap bloglarını zenginleştiren, yenilikçi katkısı da yabana atılmaz.

SAĞLIKLI İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Bu noktada sempozyum, çocuk ve gençlik edebiyatı yayıncılığının özel uzmanlıklar gerektiren süreç, ölçütler ve işleyişleri olduğunu bir kez daha ortaya koyarak çok önemli bir gelecek vizyonu sağladı. Alanımıza emek veren yazarlar, illüstratörler, çevirmenler, editörler, yayıncılar gibi yaratıcı üretkenlerin daha çok ve işbirliği içinde çalışarak sektörel uzmanlığın artırılmasını ve yetkin eleştiriye duyulan gereksinimi vurguladı. Edebiyat okunmadan, dil bütün zenginliğiyle öğrenilmeden, sevilmeden edebiyat metni üretilemeyeceği bir kez daha hatırlandı. Çağdaş edebiyattan, edebiyat meselelerinden habersiz, gazetelerin kitap ekleri dışında edebiyat dergisi karıştırmayan, birkaç tanıtıcı yazarı takip etmekle sınırlı, sıg yaklaşımların alana yarar sağladığına yeniden işaret etti. Bütün bu derlenip toparlanış sonunda sempozyum dikkatleri, edebiyatla eğitimin bağımsız dinamiklerinin anlaşılması ve sağlıklı işbirliğinin önemine; nitelikli çocuk ve gençlik